

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 sierpnia 2020r. Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił decyzję Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia ...r. i ustalił wysokość renty rodzinnej należnej W.L. na kwotę ... od dnia ... oraz zasądził od Dyrektora ZE-R MSWiA na jej rzecz kwotę 735,14 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd wskazał, że podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne i prawne:

W.L. (lat...) jest wdową po J.L. Ubezpieczona uprawniona jest do renty rodzinnej po mężu - byłym funkcjonariuszu ... w trybie przepisów ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (zwanej dalej ustawą emerytalną)

Decyzją z dnia ...r. o waloryzacji renty, organ emerytalny, tj. Dyrektor ZE-R MSWiA, ustalił, że od ... wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej wynosi ...brutto miesięcznie, przy czym do renty rodzinnej przysługuje dodatek pielęgnacyjny w kwocie ... (decyzja k. 6ar)

W dniu ...r. organ emerytalny wydał zaskarżoną decyzję, w której na nowo ustalił wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej, poczynając od ...r. Przedmiotowa decyzja została wydana na podstawie art. 24a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy emerytalnej oraz na podstawie informacji IPN nr ... z ...r., z której wynika, że J.L. w okresie od ...r. do ...r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13 b w/w ustawy emerytalnej. W oparciu o powyższe dane od ...r. organ emerytalny obniżył wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej z kwoty ...zł. (po waloryzacji od ...) do kwoty ...zł. brutto miesięcznie. Zgodnie z pkt 1 zaskarżonej decyzji nowa wysokość renty rodzinnej została ustalona w ten sposób, że najpierw ustalono, że wysokość emerytury zmarłego J.L. – z uwzględnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa – wynosi ..., przy czym z uwagi na to, że w/w świadczenie jest wyższe od przeciętnej emerytury, jego wysokość obniżona została do kwoty ... zł., Następnie wskazano, że wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej obliczona została jako 85% świadczenia zmarłego wynosi ...zł., a po obniżeniu do kwoty przeciętnej renty rodzinnej, wynosi...zł. brutto miesięcznie, nie licząc nadal przysługującego ubezpieczonej dodatku pielęgnacyjnego (decyzja k. 3-3var)

Podstawa obniżenia renty rodzinnej po funkcjonariuszu ... (i funkcjonariuszach innych służb) wynikała z nowelizacji od ... w/w ustawy emerytalnej i wprowadzenia do niej art. 13b, w którym wskazano na służbę na rzecz totalitarnego państwa przypadającą w okresie od ... do ... pełnioną w wymienionych enumeratywnie instytucjach i formacjach i dalej wprowadzenia art. 15 c i art. 22a, zawierających mechanizm obniżenia odpowiednio emerytury i renty inwalidzkiej oraz

art. 24 a ustawy, w którym wskazano mechanizm obniżenia renty rodzinnej w przypadku ustalenia, że dana osoba - emeryt lub rencista oraz osoba po której przysługuje prawo do renty rodzinnej, pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa. W przypadku J.L. IPN w informacji nr ... sporządzonej w dniu ... ustalił, że wymieniony pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy emerytalnej w okresie od ... do ... (informacja k. 2ar)

J.L. w okresie od ... do ... wykonywał prace przymusowe na terenie ... Wówczas, ubezpieczony pracował jako ... w firmie ... w ... (zaświadczenie o pracy przymusowej k. 33akt osobowych). Następnie, z dniem ... rozpoczął służbę na stanowisku ... w Z. (karta ewidencyjna k. 16 a.o., przebieg służby k. 17 a.o.)

Z akt osobowych J.L. wynika, że J.L. nie przykładął większej wagi do pracy w organach ... i jest do niej ustosunkowany niechętnie. Jego wydajność jako ... była słaba. W okresie pełnienia służby w ... był wielokrotnie skazywany na karę aresztu za niewykonanie rozkazów i lekceważenie służby (dokument ... k. 19 a.o., ankieta personalna k. 23 ao, wyciąg kar k. 28a.o.) W sporządzonej w dniu... ... dotyczącej J.L., przełożeni wskazali, że w odniesieniu do interesantów odnosi się grzecznie. J.L. został wydalony ze służby w ... z dniem... (informacja o wydaleniu k. 3ao)

Sąd uznał odwołanie W.L. za uzasadnione co skutkowało zmianą decyzji z ... o ponownym ustaleniu wysokości renty rodzinnej przysługującej ubezpieczonej po J.L. od ... poprzez ustalenie wysokości tego świadczenia z pominięciem regulacji 24a ustawy z 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) oraz ich rodzin. Tak ustalona wysokość renty rodzinnej na dzień ... wynosi ...zł. brutto miesięcznie.

Sąd wskazał, że zaskarżona decyzja została wydana w oparciu o art. 24a ustawy, który w ust. 1 przewiduje, że w przypadku renty rodzinnej przysługującej po osobie, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i która pozostawała w służbie przed dniem 02 stycznia 1999r., renta rodzinna przysługuje na zasadach określonych w art. 24, z zastrzeżeniem, iż wysokość renty rodzinnej ustala się na podstawie świadczenia, które przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu, z uwzględnieniem przepisów art. 15c lub 22a. W ustępie 2 przepisu art. 24a przewidziano natomiast, że wysokość renty rodzinnej, ustalonej zgodnie z ust. 1 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty rodzinnej wypłaconej przez ZUS z FUS, ustalonej przez Prezesa ZUS. Z kolei w ust. 3 art. 24a wskazano, iż w celu ustalenia wysokości renty rodzinnej, zgodnie z ust. 1 i 2, organ emerytalny występuje do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z wnioskiem o sporządzenie informacji, o której mowa w art. 13a ust. 1, a zatem informacji o przebiegu służby określonego funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Przepis art. 13b, do którego odwołuje się powyższa regulacja również został wprowadzony do ustawy emerytalnej na

mocy ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2016r. W przepisie tym ustawodawca wskazał, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę pełnioną w okresie od ... do w enumeratywnie wymienionych cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach:

- 1) Resort Bezpieczeństwa Publicznego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego,
- 2) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego,
- 3) Komitet do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego,
- 4) Jednostki organizacyjne podległe organom, o których mowa w pkt 1-3, w a szczególności jednostki ... w okresie od dnia ...

Przyjmując powyższe regulacje i Informację IPN ustaloną w trybie art. 13a ust. 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którą J.L. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od ... do ... i ze służby tej został zwolniony przed dniem ... organ emerytalny od ... ustalił wysokość renty rodzinnej ubezpieczonej po J.L. w wysokości ...zł. brutto miesięcznie, tj. obniżając jej wysokość w porównaniu do stanu przed ... – do ... wysokość renty rodzinnej wynosiła ... brutto miesięcznie. Wysokość renty rodzinnej od ...r. została ustalona wg reguł określonych w dodanym do ustawy emerytalnej art.24a ust. 1 i ust.2.

Analizując okoliczności sprawy Sąd doszedł do przekonania, że sam fakt zatrudnienia J.L. w jednej z jednostek wymienionych w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy (...) nie oznacza jeszcze pełnienia przez niego służby na rzecz totalitarnego państwa. Nowelizując na mocy w/w ustawy z 16.12.2016r. ustawę emerytalną wprowadzając do niej przepisy art. 15c i art. 24a przewidujące obniżenie świadczenia rentowego ubezpieczonej, a uprzednio – w ramach operacji obniżenia świadczenia rentowego ubezpieczonej, ponowne ustalenie wysokości emerytury J. L. poprzez pominięcie w obliczeniu tej emerytury okresu służby uznanej za okres służby na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy emerytalnej – ustawodawca dał podstawy do ingerencji w uprawnienia rentowe ubezpieczonej w oparciu o przesłankę służby na rzecz państwa totalitarnego, która to przesłanka biorąc pod uwagę sposób redakcji art. 13b ustawy emerytalnej jest wypełniona przez fakt pełnienia służby w określonej ustawowo formacji w określonym ustawowymi czasie. Poza ustawowymi ramami przesłanki służby na rzecz totalitarnego państwa jako przesłanki obniżenia świadczeń emerytalno-rentowych, ustawodawca pozostawił faktyczne okoliczności pełnienia służby przez funkcjonariusza określonej formacji, w tym okoliczności związane z indywidualnymi czynami tego funkcjonariusza, w szczególności w kontekście ich zgodności z przepisami prawa. Zauważyć jednak należy, że ustawodawca nie podał definicji totalitarnego państwa ani nie precyzował jakie działania składają się na pojęcie służby na rzecz takiego państwa.

W ocenie Sądu pomocne było posłużenie się w drodze analogii definicją zawartą w preambule do ustawy z 18.10.2006r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów

bezpieczeństwa państwa z lat ... oraz treści tych dokumentów. W rozumieniu tej ustawy praca lub służba w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego, lub pomoc udzielana tym organom przez osobowe źródło informacji polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli. Wskazując na powyższe, po zbadaniu okoliczności sprawy Sad Okręgowy stwierdził, że sama służba J.L. w ... nie stanowi podstawy do obniżenia wysokości świadczenia W.L. W ocenie Sądu poza sporem jest, że organy ... pełniły w rzeczywistości funkcję ... i stosowały metody działania naruszające przyrodzone prawa człowieka. Jednakże ogólna negatywna ocena instytucji i organów władzy PRL nie powinna być automatycznie przenoszona na ocenę sytuacji jednostki w kontekście jej uprawnień emerytalnych czy rentowych, również w kontekście wysokości tych świadczeń. Brak uwzględnienia sytuacji konkretnego świadczeniobiorcy wskazuje na uznanie wszystkich funkcjonariuszy ... za winnych czynów mających uzasadniać zastosowanie wobec nich środków represyjnych, gdyż za taki środek należy uznać obniżenie świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego. Tymczasem jak pokazuje przykład służby J.L. w okresie uznanym przez IPN za okres służby na rzecz totalitarnego państwa, tj. od ... do ...r. – odtworzony na ile to możliwe na podstawie zachowanych akt osobowych – brak jest przesłanek do stwierdzenia, że w okresie tym J.L. dopuszczał się zachowań, które zasługiwały na penalizację. Bez wątpienia J.L. w okresie służby w ... nie wykonywał zadań związanych ze zwalczaniem organizacji niepodległościowych i osób działających na rzecz suwerenności i niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej. J.L. pracował na terenach tzw. Ziemi Odzyskanych, gdzie nie działały organy niepodległościowe, a w okresie od ... do ...brał udział w walkach z grupami niemieckimi ... Co więcej zachowana w aktach osobowych J.L. korespondencja służbowa pokazuje, że przełożeni odnotowywali w 'Charakterystykach' dotyczących J.L., że jest on źle ustosunkowany do pracy i nie angażuje się. Jego wydajność jako ... jest słaba. Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd odmówił zastosowania w/w przepisu art. 24a ustawy emerytalnej w odniesieniu do ubezpieczonej i na skutek odwołania zmienił zaskarżoną decyzję z ... i ustalił wysokość renty rodzinnej na dzień ... w kwocie obowiązującej przed zmianą. Orzeczenie o kosztach Sąd oparł na art. 98 § 1 i 2 kpc. Zasądzona kwota wynikała z przedstawionego spisu kosztów poniesionych przez ubezpieczoną w związku ze stawiennictwem w Sądzie Okręgowym w Siedlcach.

Apelację od wyroku wniósł Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Wyrok zaskarżył w całości.

Wyrokowi zarzucił naruszenie:

- a) Art. 24a w zw. z art. 13b ustawy z dnia 18.02.1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) oraz ich rodzin zwanej dalej ustawą zaopatrzeniową, poprzez jego niezastosowanie w sytuacji gdy bezspornym jest, iż mąż odwołującej pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa zdefiniowaną w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej;
- b) Art. 24a w zw. z art. 13a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej w zw. z art. 73 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018r., poz. 1270 ze zm.) poprzez nieuzasadnione przyjęcie, iż odwołująca nie powinna podlegać rygorom przewidzianym w tych przepisach, pomimo tego, że w stosunku do męża odwołującej wydana została Informacja o przebiegu służby, potwierdzająca fakt jej pełnienia na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, a dodatkowo służba ta została uwzględniona w katalogu jednostek służby bezpieczeństwa zawartym w ustawie z 18.10.2006r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2013r., poz. 1388), zwanej dalej ustawą lustracyjną, a w związku z tym zasadne było przeliczenie świadczenia odwołującej się zgodnie z regułami wynikającymi z treści art. 24a ustawy zaopatrzeniowej;
- c) Art. 177§ 1 pkt 3¹ kpc w zw. z art. 188 oraz art. 193 Konstytucji RP poprzez nie zawieszenie postępowania z uwagi na skierowanie do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego odnośnie zgodności z Konstytucją RP samego sposobu i trybu uchwalenia ustawy z 16.12.2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) (Dz.U. z 2016r., poz. 2270) jak i zapisów art. 15c, 22a, 24a tej policyjnej ustawy zaopatrzeniowej, zarejestrowanej pod sygn. akt ... oraz ..., w sytuacji gdy głównym zarzutem odwołującej się była właśnie przedmiotowa niezgodność z Konstytucją RP przepisów w oparciu o które wydano zaskarżoną decyzję;
- d) Art. 13b ust. 1 pkt 4 ustawy zaopatrzeniowej poprzez jego niezastosowanie w sprawie, a w konsekwencji uznanie przez sąd I instancji, iż mąż odwołującej nie pełnił „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu tej ustawy, pomimo ustalenia przez sąd I instancji, iż J.L. w okresie od ... do ... pełnił służbę w jednostkach wymienionych w treści art. 13b ustawy zaopatrzeniowej oraz w art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy lustracyjnej tj.
- e) Art. 233 kpc w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, a w związku z tym bezpodstawne uznanie przez sąd I instancji wbrew jednoznacznym ustaleniom dokonanym w toku postępowania dowodowego, iż służba męża odwołującej nie stanowi „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu ustawy zaopatrzeniowej, w sytuacji gdy służba powyższa została wprost wymieniona w treści art. 13b ust. 1 pkt 4 oraz art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy lustracyjnej, w związku z powyższym bez wątpienia nakierowana była na łamanie prawa do wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była

trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego;

- f) Naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233§1 w zw. z art. 252 kpc, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na zakwestionowaniu przez Sąd I instancji oświadczenia IPN, pomimo braku udowodnienia przez ubezpieczonego okoliczności przeciwnych.

Wskazując na powyższe organ wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania oraz zasądzenie od odwołującej na rzecz Dyrektora ZE-R MSWiA kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni M.L. wносиła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, po złożeniu spisu kosztów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna a podniesione zarzuty nie zasługują na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 177§ 1 pkt 3¹ kpc w zw. z art. 188 oraz art. 193 Konstytucji RP w kontekście nie zawieszenia postępowania z uwagi na skierowanie do Trybunału Konstytucyjnego pytania prawnego odnośnie zgodności z Konstytucją RP ustawy z dnia 16.12.2016r. Uwadze apelującego uszło, że w niniejszej sprawie ... Sąd Okręgowy zawiesił postępowanie z tej przyczyny jednak Sąd Apelacyjny w W. uchylił powyższe postanowienie. W sprawie nie zaszły żadne nowe okoliczności, które pozwalały by Sądowi ponowne zawieszenie postępowania wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego i argumentom podniesionym w uzasadnieniu postanowienia z ...

Sąd Apelacyjny nie podzielił również pozostałych zarzutów organu rentowego wyrażonych w apelacji i nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku. Sąd nie dopuścił się naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego. Słusznie odmówił zastosowania art. 24 a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) w odniesieniu do ubezpieczonej. Sąd dokonał prawidłowej wykładni przepisów i właściwie je zastosował, zasadnie przyjmując, że odwołująca nie podlega rygorom przewidzianym w art. 24a w zw. z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej.

Wynika to ze szczególnych okoliczności występujących w sprawie, pominiętych przez organ emerytalny, który nie uwzględnił, że niniejsza sprawa dotyczy ustalenia wysokości renty rodzinnej dla wdowy po zmarłym w ... roku a uprawnionym od ...r. do emerytury funkcjonariuszu ... Organ rentowy przyjął, że wnioskodawca pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w związku z tym, że był zatrudniony w ... na stanowisku ...w okresie od ... do ..., co według niego obligowało do mechanicznego obniżenia świadczenia wdowie.

Dokonując oceny zaskarżonego wyroku na wstępie konieczne jest poczynienie kilku uwag natury ogólnej.

Zmiana ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...), dokonana ustawą z 16.12.2016r. poprzez dodanie do ustawy m.in. art. 8a, art. 13b w nowym brzmieniu, 13c, uchyleniu art. 15b i dodaniu art. 15c, art.22a oraz art.24a wprowadziła do ustawy zaopatrzeniowej standardy nie znane dotychczasowemu ustawodawstwu emerytalnemu, tak w systemie zaopatrzenia powszechnego jak i dotyczącego poszczególnych grup zawodowych.

Stosowanie ustawy spowodowało, że w przypadku osób, w stosunku do których z informacji o przebiegu służby funkcjonariusza przekazanej przez Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wynikało, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i które w dniu wejścia w życie ustawy miały przyznane świadczenia na podstawie ustawy zaopatrzeniowej, wszczęte zostały z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń emerytalnych i rentowych. Postępowania zostały wszczęte także w przypadku osób pobierających renty rodzinne przysługujące po osobach, w stosunku do których z informacji IPN wynikało, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa. Ponowne ustalenie wysokości należnych świadczeń zmierzało często do drastycznego obniżenia ich wysokości – jak w niniejszej sprawie, gdzie świadczenie zmalowało niemal o 40% - bo wprowadzono zasady liczenia ich wysokości zupełnie nie spotykane w jakichkolwiek dotychczasowych przepisach. Mianowicie w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i która pozostawała w służbie przed dniem ... emerytura wynosiła 0% podstawy wymiaru – za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa. Okres służby w organie, który ustawodawca uznał za służbę na rzecz totalitarnego państwa stawał się okresem niepracowniczym.

Co więcej wprowadzony został jeszcze dodatkowy mechanizm obniżania świadczeń. Ze względu na to, że emerytura uwzględniała w swojej wysokości także inne okresy służby bądź okresy równorzędne to dodatkowo nie mogła być wyższa niż kwota przeciętnej emerytury wypłacanej przez ZUS z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisów nie stosowało się, jeżeli osoba udowodniła, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. (art. 15c ust. 1 pkt1, ust. 3 i ust.5)

Podobny mechanizm zastosowano w przypadku weryfikacji renty inwalidzkiej, (art. 22a) ale skoro nie ma on zastosowania w niniejszej sprawie Sąd pomija przytoczenie szczegółowych zasad jego funkcjonowania.

W przypadku renty rodzinnej przysługującej po osobie, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem ...

renta rodzinna przysługiwała na zasadach określonych w art. 24, z zastrzeżeniem, iż jej wysokość ustala się na podstawie świadczenia, które przysługiwało zmarłemu z uwzględnieniem przepisów art. 15c i jej wysokość renty nie mogła być wyższa niż kwota przeciętnej renty rodzinnej wypłacanej przez ZUS z FUS. Podobnie jak w przypadku emerytury przepisów tych nie stosowało się, jeżeli osoba uprawniona do renty rodzinnej udowodni, że osoba funkcjonariusza przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Przepisów obniżających wysokość renty rodzinnej nie stosuje się także wtedy, jeżeli renta rodzinna przysługuje po funkcjonariuszu, który po dniu ... zginął w związku z pełnieniem służby albo poniósł śmierć w wypadku pozostającym w związku z pełnieniem służby.

Ustawa zmieniająca w art. 8a ust. 1 dała jeszcze kompetencję Ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, wyłączenia w drodze decyzji, w szczególnie uzasadnionych przypadkach stosowania art. 15 c, art. 22a i art. 24a w stosunku do osób pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa, ze względu na: 1) krótkotrwałą służbę przez dniem ... oraz 2) rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków po dniu, w szczególności z narażeniem zdrowia i życia.

W kontekście przytoczonych przepisów Sąd Apelacyjny uznał za niezbędne uwypuklenie okoliczności wynikających z akt rentowych, tj. po raz kolejny przypomnienie faktu, iż mąż wnioskodawczyni J.L. prawo do emerytury uzyskał z tytułu wykonywana zatrudnienia w szczególnym charakterze jako funkcjonariusz .. Jego uprawnienie do emerytury ... wywodzą się z art. 53 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin - Dz. U. Nr 40, poz. 267 z późn. zm.) w związku z regulacjami dekretu z dniar. o służbie funkcjonariuszy ... (Dz. U. Nr 50, poz. 321 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) Z dniem wejścia w życie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) z dnia 18 lutego 1994 r. na podstawie art. 58 ust. 1 pkt 1. emerytury i renty, do których prawo ustalono na podstawie przepisów dotychczasowych, stały się emeryturami i rentami w rozumieniu tej ustawy.

Droga zawodowa J.L. wyglądała w ten sposób, że w czasie wojny został wywieziony do ... na przymusowe roboty. Po jej zakończeniu powrócił do swojego miejsca zamieszkania a potem wyjechał na tzw. Ziemię Odzyskane poszukiwać rodziny. W Z., jako ...letni mężczyzna został przyjęty w szeregi ...na ...przy ... na stanowisko ... W okresie tej służby nie znalazł uznania u swoich przełożonych. Stwierdzono, że pracę wykonuje dobrze jeśli jest pod stałym nadzorem. Jest człowiekiem pracowitym i dobrym, ale brak mu poczucia odpowiedzialności i obowiązkowości. Wykazuje mierne zainteresowanie pracą, brak mu inicjatywy własnej, w związku z czym jego wydajność jako ...jest słaba. W stosunku do kolegów był koleżeński a do interesantów grzeczny.

Z powodu niesubordynacji był karany aresztem, zakazem opuszczania kwater za niewykonanie rozkazów i lekceważenie służby oraz zarządzeń ... Ostatecznie ze służby w ... został wydalony ...

W okresie od ... do ... pracował jako ... w ... w Z. a od ... był pracownikiem... Od tej daty przez cały okres do dnia złożenia wniosku o emeryturę do ... roku kontynuował pracę jako funkcjonariusz ... Jednocześnie od ... do ... wykonywał dodatkowe zatrudnienie na ½ etatu jako ... do spraw ... w innych firmach. Do wysługi emerytalnej zaliczono mu ponad ... lata pracy jako funkcjonariusza ... świadczonej po ... roku. Zakończył służbę w stopniu ... We wniosku o emeryturę J.L. okres służby w ... w latach... wskazał jako okres, w związku z którym przysługiwał mu dodatek kombatancki. Uprawnień kombatanckich został pozbawiony w ... roku, potwierdziły to orzeczenia sądów administracyjnych, w konsekwencji od ... okres służby w ... nie był uwzględniany do wysokości przysługującej mu emerytury jak i należnej od ... W.L. renty rodzinnej.

Podsumowując: okres zatrudnienia J.L. na stanowisku ... od ... do ..., tj. od momentu, kiedy pozbawiono go uprawnień do dodatku kombatanckiego ... roku nie miał żadnego wpływu na wysokość przysługującej mu emerytury z tytułu zatrudnienia jako funkcjonariusza ... Emerytura została wypracowana w związku z wykonywaniem przez ponad ... lat pracy w służbie ... i dodatkowo 10 miesięcy pracy jako ... w ... Służba w ... w latach ... nie wpłynęła w sposób uprzywilejowany na wysokość przyznanej od ... roku renty rodzinnej wnioskodawczyni jako świadczenia pochodnego od świadczenia zmarłego. Ustalenia te wprost wynikają z akt rentowych i są bezsporne.

Nie ulega wątpliwości, że J.L. w okresie od ... do ... pozostawał w służbie w jednostce ..., ale nie jest oczywiste jak przyjął to organ emerytalny, że wykonywał służbę na rzecz totalitarnego państwa i w konsekwencji wysokość jego świadczenia emerytalnego powinna ulec ponownemu ustaleniu na potrzeby należnej wnioskodawczyni renty rodzinnej.

Samo ustawowe stwierdzenie w art. 13b ust. 1 ustawy, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa „**uznaje się**” służbę od dnia (...) w niżej wymienionych (...) instytucjach i formacjach: w tym według pkt 4) jednostki ... w okresie do ... - nie oznacza, że sąd orzekający jest zupełnie związany taką formą zapisu ustawowego i nie ma możliwości oceny wszystkich istotnych okoliczności, by ustalić czy rzeczywiście dana osoba pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa i czy mają do niej zastosowanie restrykcyjne regulacje ustawowe. Służba w określonym organie bezpieczeństwa państwa nie może być uznana za istotne i jedyne kryterium różnicujące wysokość emerytalnych i rentowych uprawnień.

Tak sformułowany przepis stwarza jedynie ustawowe restrykcyjne domniemanie „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Domniemanie to może być obalone w toku postępowania sądowego przy badaniu konkretnych spraw określonych indywidualnie osób.

Prawidłowy i w pełni akceptowalny jest pogląd, że nie można godzić się z założeniem, że sam fakt stwierdzenia pełnienia służby od do w wymienionych instytucjach i formacjach jest wystarczający do uzyskania celu ustawy z 2016r., w tym także aby wykluczone zostało prawo do dowodzenia, iż służba pełniona w tym czasie nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa.

Nie można zrównywać - w zakresie statusu istotnego z punktu widzenia zaopatrzenia emerytalnego - osób, które bezpośrednio i aktywnie realizowały zadania i funkcje państwa totalitarnego, z takimi osobami, których aktywność wprawdzie nie przeciwstawiała się państwu totalitarnemu, jednakże ograniczała się wyłącznie do zwykłych działań podejmowanych w służbie publicznej, tj. służbie na rzecz państwa jako takiego. Ocena postawy tych pierwszych z dzisiejszej perspektywy jest negatywna a drugich nie powinna mieć zabarwienia pejoratywnego.

Z wynikającej z zasady prawa do sądu i efektywnej kontroli sądowej swobody orzekania, obowiązkiem Sądu w granicach określonych regułami art. 233 §1 kpc jest wszechstronne rozważenie zebranego materiału. Celem nieiluzorycznej zasady prawa do sądu, jest zapewnienie jednostce ochrony przed arbitralnością władzy i utrzymanie słuszných praw należnych jednostce. Prawo do sądu jest podstawą prawa do wymiaru sprawiedliwości.

Należy przypomnieć, że w uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej z 2016 roku wskazano, iż ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia ... r. do dnia ... r. Wcześniejsza, tzw. ustawa ... z ...r. również została uchwalona przy przyjęciu, iż „niedopuszczalne jest dalsze trwanie systemu prawnego, który przewiduje dla m.in. byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa wysokie przywileje emerytalne, szczególnie w kontekście trudnej sytuacji materialnej wielu ludzi walczących w tych latach o wolność, niepodległość i prawa człowieka”. Uzasadniając kolejną „...” z 2016 r. w uzasadnieniu projektu ponowiono argument o konieczności ograniczenia przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, „ponieważ nie zasługują one na ochronę prawną przede wszystkim ze względu na powszechne poczucie naruszenia w tym zakresie zasady sprawiedliwości społecznej”. Ponownie wskazywano na argumenty o konieczności zniesienia „przywilejów emerytalno-rentowych wynikających z faktu wysokich uposażeń, jakie państwo komunistyczne zapewniało funkcjonariuszom aparatu bezpieczeństwa, zwłaszcza tym, którzy wykazywali się gorliwością i dyspozycyjnością”, zaznaczając przy tym, że jako przywilej należy również rozumieć ustalenie świadczeń emerytalnych i rentowych na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do sposobu ustalania emerytur i rent zdecydowanej większości obywateli na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W zakresie obniżania wysokości ...rent rodzinnych, a więc świadczenia przysługującego wnioskodawczyni, wskazano, że wprawdzie osoby je pobierające nie uczestniczyły bezpośrednio w działaniach aparatu bezpieczeństwa PRL, ale korzystały z profitów, jakie dawała służba ich małżonków, czy rodziców na rzecz totalitarnego państwa. Projektodawca podniósł także, że obniżenie rent rodzinnych po byłych funkcjonariuszach pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa należy traktować jako naturalną, w odczuciu sprawiedliwości społecznej, potrzebę zbliżenia ich świadczeń do tych otrzymywanych przez małżonków, bądź dzieci osób, które poniosły szkodę w wyniku służby tych funkcjonariuszy.

W niniejszej sprawie ze względu na fakt, że J.L. służył w ... na początku drogi zawodowej bardzo krótko, nie sposób przyjąć, że ta służba dostarczyła mu wymiernych korzyści majątkowych i dała nieuzasadnione wysokie przywileje emerytalne. Nie można również uznać, że służba w ... dostarczyła profitów wnioskodawczyni, że korzystała z przywilejów. Nic takiego nie występuje w okolicznościach tej sprawy. Emerytura J.L. związana jest okresem późniejszej ponad ... służby w W tym czasie przeszedł kolejne stanowiska funkcjonariusza ... zdobywał dodatkowe kwalifikacje i pokonywał stopnie awansu. Wielokrotnie uczestniczył w walce z żywiołem ognia, gasił pożary, ratował z narażeniem własnym życie i zdrowie ludzkie oraz mienie. Wykonywał pracę bardzo niebezpieczną, potrzebną i zasługującą na uznanie i szacunek.

Z tego względu zasadnie Sąd uznał, że do wnioskodawczyni nie ma zastosowania art. 24a ustawy. Sąd nie naruszył tego przepisu, uznając, że W.L. nie podlega określonym w nim rygorom i że nie ma podstaw po 20 latach do przeliczenia renty rodzinnej według opisanych w przepisie zasad. Sąd wydał wyrok zgodny z prawem, nie przekraczając przy ocenie zgromadzonego materiału dowodowego granic swobodnej oceny wyrażonej w art. 233§ 1 kpc. Organ nie wykazał na czym miało by polegać przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów. Wbrew zawartemu twierdzeniu postępowanie dowodowe nie wskazało jednoznacznie, o czym będzie jeszcze mowa niżej, że służba męża wnioskodawczyni w spornym okresie stanowiła "służbę na rzecz totalitarnego państwa". Sam fakt, że J.L. służył w inkryminowanym okresie w jednostce wymienionej w treści art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy oraz art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy lustracyjnej nie oznacza, że jego służba była jak wskazuje to apelujący „bez wątpienia nakierowana na łamanie prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, że była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego”.

Zasada sprawiedliwości społecznej, o której była mowa w przytoczonym uzasadnieniu projektu ustawy z 16.12.2016r. jest wyrażona w art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i jest ona kojarzona z koniecznością poszanowania niezbywalnej godności człowieka, który powinien być traktowany przez organy państwa w sposób bezstronny i sprawiedliwy według jednolitej

miary dla wszystkich. Jednocześnie oznacza ona zakaz arbitralności państwa przy określeniu sytuacji prawnej obywateli. Zasada sprawiedliwości społecznej jest zatem wyznacznikiem zmierzającym do tego, aby Państwo podejmowało wobec swoich obywateli działania, które nie będą miały cech dowolności, powinna ona uwzględniać indywidualne przypadki, które pozwalają na uwzględnienie szczególnej sytuacji danego podmiotu.

Nie można tej zasady pogodzić z sytuacją, w której J.L., wieloletniego funkcjonariusza ... który zawodową aktywność zakończył w stopniu ..., z powodu jego pierwszej, nieco ponad rocznej pracy w okresie tuż powojennym, państwo traktuje jak przestępcę, naruszając jego godność, tylko z powodu służby w ..., chociaż nie udowodniono mu żadnego czynu karalnego. Zmarłego małżonka wnioskodawczyni naznaczono jako współuczestnika systemu bezprawia, obniżając należne świadczenie rentowe bez badania jego czynów i indywidualnej winy.

Nie do pogodzenia z tą zasadą jest drastyczne obniżenie wnioskodawczyni renty rodzinnej i pozbawienie wiekowej osoby niemal połowy renty, odebranie jej prawa do godnego poziomu życia, gdy jest oczywiste, że z powodu podeszłego wieku oraz niezdolności do zatrudnienia nie ma ona ani sił ani możliwości zdobycia dodatkowych środków utrzymania. W tej konkretnej sprawie ustawa nie spełniła swoich celów, przeciwnie naruszyła zasadę zaufania do państwa prawa.

Ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy wprowadziła w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a a w szczególności w art. 24a odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym objęła, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących służbom mundurowym przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego. Ustalenie warunków przyznawania świadczeń rentowo-emerytalnych według zasad mniej korzystnych od powszechnego systemu emerytalnego, oznacza represję i dyskryminację.

Przepis art. 24a ustawy ...z 2016 roku dodatkowo dotyka osób, które osobiście nie miały nic wspólnego z funkcjonowaniem tzw. „państwa totalitarnego” i nie pełniły służby na jego rzecz. Ponoszenie ujemnych skutków finansowych wynika z przeniesienia „odpowiedzialności” ich żywicieli. Stanowi wyraz czystej represji państwa, która dotyka często osób pozbawionych opieki, przeważnie niedostatecznie zaradnych życiowo, schorowanych małżonków w podeszłym wieku. Dotyczy więc osób, które powinny być chronione przez państwo, a nie być narażone na represję z

jego strony. Wnioskodawczyni nigdy nie pełniła służby na rzecz totalitarnego państwa, taki zarzut ustawodawca postawił jej zmarłemu mężowi, obarczając za to odpowiedzialnością jego żonę.

W ocenie Sądu, niedopuszczalne jest zbiorowe stosowanie jakichkolwiek represji, w tym także dolegliwości finansowych wyrażających się w obniżaniu przysługujących świadczeń emerytalno-rentowych w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawnomoralne, nie uprawnia do twierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione zasługują na potępienie bez badania indywidualnych czynów i udowodnienia im nagannego lub penalizującego zachowania. Konstruowanie regulacji ustawowych kreujących zbiorową odpowiedzialność godzi w istotę zasady rządów prawa, oznaczającej obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień.

Ponowna penalizacja tego samego okresu służby nie ma nic wspólnego z zasadami sprawiedliwości społecznej, z zasadami demokratycznego państwa prawa, o których mówi art. 2 Konstytucji RP. Tym bardziej, że dotyczy to osób uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłych funkcjonariuszach, którzy przed Sądem nie mogą już bronić swoich praw.

Także wnioskodawczyni nie jest w stanie udowodnić, że jej mąż przed rokiem ..., bez wiedzy przełożonych, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Raz, że jest to osoba, która ma ponad ...lat i z powodu wieku i związanych z nim dolegliwości i ograniczeń może mieć ogromne trudności z percepcją i odwzorowaniem rzeczywistości oraz nie pamiętać faktów odnoszących się do zaangażowania społeczno-politycznego męża. Ponadto raczej dowód ten powinien dotyczyć okresu, kiedy jej mężowi zarzuca się służbę na rzecz totalitarnego państwa a więc powodować konieczność udowodnienia okoliczności sprzed ... lat. Nie jest wykluczone, że w okresie służby w ... wnioskodawczyni nie знаła męża, skoro akt małżeństwa wydany przez Urząd Cywilny w W., znajdujący się w aktach rentowych, wskazuje, że pobrali się w ...roku. Nawet gdyby przyjąć, że miała by dowodzić okoliczności wyłączających stosowanie ustawy z okresu gdy J.L. pełnił służbę jako funkcjonariusz ...to i tak wiązało by się to z niemal nie dającymi się usunąć przeszkodami wynikającymi z jej wieku oraz znacznej odległości w czasie od tych zdarzeń.

Sąd Apelacyjny wskazuje, na jeszcze jedną występującą w niniejszej sprawie niezależną przesłankę wyłączenia stosowania art. 24a ustawy, gdyby uznać, że J.L. wykonywał służbę na rzecz totalitarnego państwa, czego Sąd nie podziela.

Skoro w art. 8a ustawodawca przewidział dla ministra spraw wewnętrznych w drodze arbitralnej decyzji w szczególnie uzasadnionych przypadkach wyłączenie stosowania art. 15c, art. 22a i art., 24a ustawy ze względu na krótkotrwałą służbę przed ... oraz rzetelne wykonywanie

obowiązków po dniu ..., w szczególności z narażeniem zdrowia i życia to oznacza, że okoliczności te nie są obojętne dla wysokości emerytury, renty czy renty rodzinnej.

Tym bardziej zatem na uwadze powinien mieć je Sąd zobowiązany do uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, co wcale nie oznacza, że ocena Sądu powinna być poprzedzona wykorzystaniem przez stronę drogi przed organem administracji.

Po prostu, zaistnienie szczególnie uzasadnionego przypadku, krótkotrwałość służby przed ... rokiem, rzetelne wykonywanie obowiązków z narażeniem życia i zdrowia nie powinny umykać Sądowi przy merytorycznym orzekaniu, ale być częścią całokształtu okoliczności istotnych dla sprawy, podlegających wszechstronnej ocenie przez niezależny i niezawisły, bezstronny sąd. Sprawiedliwość sądowego rozstrzygnięcia ma zawsze wymiar indywidualny. Związane jest to z prawem do rzetelnego procesu, opartego na właściwej procedurze a procedura w przypadku sądu ubezpieczeń społecznych pozwala na udowadnianie mających znaczenie faktów bez ograniczeń dowodowych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego sprawa obniżenia renty rodzinnej wdowie po funkcjonariuszu ... stanowi szczególnie uzasadniony przypadek nakazujący wyłączyć stosowanie przepisu art. 24a ustawy. Służba jej męża w... w okresie ...w stosunku do pozostałego ponad ...letniego okresu zatrudnienia w służbie ... w tym przez wiele lat świadczonego w ponadnormatywnym czasie pracy (1,5 etatu) zasługuje na miano krótkotrwałej. Co prawda J.L. nie wykonywał pracy po ..., bo już od ...roku uzyskał prawo do emerytury, chociaż jeszcze przez pewien okres pracował w niepełnym wymiarze, to nie ulega wątpliwości, że w okresie pracy jako ... rzetelnie wykonywał swoje obowiązki, często z narażeniem życia i zdrowia.

Wszystkie podniesione wyżej argumenty oraz fakt, że przedmiotem orzekania sądu jest indywidualny stosunek poddany jego osądowi przemawia za przyjęciem, że Sąd ma prawo i obowiązek ocenić wszystkie okoliczności istotne dla sprawy, w tym zweryfikować informacje z IPN.

Nie może zasługiwać na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 13 a ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej. W ustalonym i jednolitym orzecznictwie sądowym, ugruntował się podgląd, że Sąd powszechny, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu emerytalnego w sprawie ponownego ustalenia wysokości emerytury ... nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej – zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby) jak i kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Tą samą zasadę należy przenieść do informacji IPN co do okresów służby na rzecz totalitarnego państwa. Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi

się kierować danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne IPN nie mogą natomiast wiązać sądu – do którego wyłącznej kompetencji należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury i renty policyjnej i ich wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumpcja) ustalonych faktów. (patrz: postanowienie Sadu Najwyższego z 12.12.2011r. II UZP10/11 oraz szereg orzeczeń Sądów Apelacyjnych a także postanowienie NSA z 12.01.2018r. I OSK 2848/17)

Informacja o przebiegu służby jest dokumentem urzędowym, ale w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ograniczeń dowodowych. Okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udawdaniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w kpc.

Wprowadzone art. 13 b ustawy zaopatrzeniowej kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” jest pojęciem nowym a ustawa nie zawiera jego legalnej definicji. Jednocześnie jest to pojęcie niedookreślone, którego treść podlega ustaleniu w procesie stosowania prawa. Zasadnicze wątpliwości interpretacyjne stały się bezpośrednim powodem oceny Sądu Najwyższego. W dniu 16.09.2020r. Sąd Najwyższy w sprawie III UZP 1/20 podjął w składzie 7 sędziów uchwałę, w której wskazał, że kryterium to powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Stwierdzenie służby na rzecz totalitarnego państwa w danym okresie nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji z IPN (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy.

Sąd Najwyższy zaakcentował i Sąd Apelacyjny podziela ten pogląd, co wynika z uwag wyrażonych wyżej, że w pierwszej kolejności Sąd jest zobligowany do wyjaśnienia znaczenia zwrotów „służby na rzecz totalitarnego państwa”. O ile bezsporne jest, że J.L. w okresie od ... do ... pozostawał w służbie w jednostce ... a więc w jednostce określonej w art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy, to Sąd Apelacyjny akceptuje tezy Sądu Najwyższego, zawarte w przedmiotowej uchwale, że służba „na rzecz totalitarnego państwa” nie musi być tożsama ze służbą pełnioną w okresie istnienia tego państwa i w ramach istniejących w tym państwie organów i instytucji. Nie każde nawiązanie stosunku prawnego w ramach służby państwowej wiąże się automatycznie z indywidualizowanym zaangażowaniem bezpośrednio ukierunkowanym na realizowanie charakterystycznych dla ustroju tego państwa jego zadań i funkcji. Charakteru służby „na rzecz” państwa o określonym profilu ustrojowym nie przejawia ani taka aktywność, która ogranicza się do zwykłych, standardowych działań podejmowanych w służbie publicznej, to jest służbie na rzecz państwa jako takiego, ani tym bardziej aktywność, która pozostaje w bezpośredniej opozycji do zadań i funkcji państwa totalitarnego. Stąd nieuprawnione jest zrównanie statusu osób – przez jednolite obniżanie świadczenia z zabezpieczenia społecznego – które kierowały organami

państwa totalitarnego, angażowały się w realizację zadań i funkcji państwa totalitarnego, nękały swoich obywateli, a więc podmiotów, których ocena jest zdecydowanie negatywna, z osobami, których postawa nie pozostawała w bezpośredniej opozycji do zadań i funkcji tego państwa, lecz sprowadzała się do czynności akceptowalnych i wykonywanych w każdym państwie, bez skojarzeń prowadzących do ujemnych ocen.

Oceniając postawę J.L., który w ... podjął służbę w ...nie należy zapominać o kontekście historycznym, jego uwarunkowaniach osobistych i rodzinnych. Upłynęło kilka miesięcy od zakończenia wojny. Powrócił do miejsca zamieszkania po rocznym pobycie w... wywieziony na roboty przymusowe. Na miejscu nie zastał rodziny więc wyjechał w jej poszukiwaniu na ..., wcześniej należące do ... Osiadł w Z, był młody, miał ...lat, nie miał wykształcenia i zawodu, ukończył ...klas szkoły powszechnej. Nie miał świadomości co do charakteru tworzonego na nowym obszarze państwa. Były to początki administracji państwowej. Znalazł się na terenach dopiero co przyłączonych do Polski, gdzie granice nie zostały jeszcze potwierdzone a państwowość dopiero co budowała się i powstawały zaczątki jej organizacji. Na terenach tych miała miejsce ogromna migracja ludności. Z jednej strony przemieszczała się ludność niemiecka a z drugiej napływali repatrianci i osadnicy. Nowa władza dopiero się kształtowała, miała wiele zadań, chociażby związanych z zapewnieniem porządku publicznego, zorganizowaniem osadnictwa, zabezpieczeniem pozostawionego mienia. Po wojnie przez te ziemie przetaczały się ogromne ilości osób, które do kraju powracały z różnych części świata i Europy, w tym z obozów, z robót przymusowych. Problemem był powrót żołnierzy sowieckich, pospolite przestępstwa, gwałty i rabunki, szabrowanie tzw. niczyjego mienia. Z pewnością czas powojenny był tam bardzo trudny. Mieszanka osiadającej tam ludności nie pozwoliła w pierwszym roku po zakończeniu wojny na ukształtowanie opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń. Należy jednak przyjąć, że Niemcy nie chcieli oddać tych terenów dobrowolnie stąd dochodziło do walk na tym tle. Z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością wnioskodawca jako szeregowy milicjant uczestniczył w wypełnianiu zadań jakie stały w tamtym okresie przed siłami porządkowymi w zapewnieniu bezpieczeństwa ludności i ich własności. Były to zwykłe czynności jakich oczekuje się służb mających zapewnić spokój na terenach ogarniętych zmianami. W każdym razie organ rentowy nie udowodnił w toku procesu, że J.L. w okresie swojej służby dopuścił się czynów, które naruszały by prawa i wolności człowieka. Z informacji IPN nie wynika, aby służba męża wnioskodawcy polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, która była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela. Takich informacji nie

dostarczają też dokumenty zgromadzone w aktach organu rentowego oraz w aktach sprawy. W tym kontekście wskazany zarzut naruszenia art. 252 kpc jest gołosłowny.

Jak wynika z dokumentów dołączonych przez IPN – akt osobowych z okresu służby w... - J.L. w ogóle nie przejawiał zbytnej aktywności w okresie służby. Nie wykazywał się inicjatywą, grzecznie traktował interesantów i kolegów, nie był przywiązany do wykonywania rozkazów, samowolnie opuszczał ... Skutkiem były wymierzane mu kary i ostatecznie wydalenie z ... Stąd wynika, że nowo powstałe państwo nie wiązało z nim większych oczekiwań przy budowaniu nowego ustroju. To zaś pozwala Sądowi na dokonanie oceny i ustalenie, że okresu służby J.L., pomimo, że wykonywanej w ... w czasie od ...r. do ... nie można uznać za okres służby na rzecz totalitarnego państwa. Było to zwykłe tymczasowe zatrudnienie, nawiązane przez młodego człowieka, bez cech specjalnego zaangażowania i wiązania z nim przyszłości. Zwyczajna służba na rzecz państwa jako takiego w celu zaprowadzenia porządku prawnego, bez negatywnego zabarwienia.

Z tego względu należy przyjąć, że Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok nie dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego i słusznie nie zastosował art. 13 b ust. 1 pkt 4 ustawy a w konsekwencji art. 24 a ustawy.

Wskazując na powyższe argumenty Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja jest bezzasadna i na podstawie art. 385 kpc podlega oddaleniu. Orzeczenie o kosztach uzasadnia art. 98§1 i §2 kpc. Pełnomocnik wnioskodawcy nie będąca adwokatem złożyła spis kosztów związanych z dojazdem do Sądu Apelacyjnego w Lublinie. Spis ten odpowiada odpowiednim przepisom dotyczącym wykorzystania samochodu prywatnego i jest prawidłowy a zatem został uwzględniony.

